Τὸ ἱερό Μυστήριο τοῦ Γάμου

α) Ὁρισμός

Μὲ τὸν ὅρο "**γάμος**" ὁρίζονται τρία βασικὰ ζητήματα: α) ἡ κατάσταση τοῦ γάμου, β) ὁ ἔγγαμος βίος καὶ γ) ἡ συνένωση ἄνδρα καὶ γυναίκας. Σύμφωνα μὲ τήν Ἁγία Γραφὴ ἡ σύσταση τοῦ γάμου ἀνάγεται σὲ τρία βασικὰ χαρακτηριστικά: α) στήν πρώτη ἀνθρωπολογικὴ διήγηση τῆς Ἁγίας Γραφῆς σχετικὰ μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ("*καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς*" Γεν. 1,27), β) στὴ δημιουργία τῆς γυναίκας καὶ τῆς διάκρισής της ἀπὸ τὸν ἄνδρα (Γεν. 2,21-24) καὶ γ) στὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ πρὸς τό ζεῦγος τῶν Πρωτόπλαστων ("*καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πλὴθύνεσθε καὶ πλὴρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς*" Γεν. 1,28).

Ὁ γάμος ὡς θεσμὸς φυσικοῦ δικαίου δὲν ἔχει ἰδιαίτερο χριστιανικὸ νόημα. Ἄλλωστε δὲν εἶναι καὶ ὑποχρεωτικὸς γιὰ τοὺς πιστούς. Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ τὴν ἀγαμία ὄχι μόνο ἐξίσου θεμιτὴ μὲ τὴν ἔγγαμη ζωή, ἀλλὰ καὶ ὡς προτιμότερη ἀπό αὐτήν, ἐξ αἰτίας τῶν δυνατοτήτων ποὺ προσφέρει στὸν πιστὸ γιὰ τὴν πλησιέστερη ἀφιέρωσή του στὸ Θεό. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως πλευρά, ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ τὸν γάμο καὶ τὸν συνδέει μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σχετικοποιεῖ τὸν γάμο ὡς κοινωνικὸ θεσμὸ ἢ ὡς θεσμὸ φυσικοῦ δικαίου καὶ τόν ἐντάσσει στὴν λειτουργικὴ ἀναφορὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό. Ἔτσι ὁ γάμος τοποθετεῖται πέρα ἀπὸ τὴ φυσικὴ νομοτέλεια καὶ ἀποκτᾶ ἐκκλησιολογικὸ καί ἐσχατολογικὸ νόημα.

Σύμφωνα μὲ τὴ Θεολογία τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, γάμος εἶναι ἕνα ἀπὸ τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιτελεῖται τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, τῆς κοινωνίας τῶν προσώπων καὶ τῆς ἕνωσης δύο ὑπάρξεων σὲ ἕνα σῶμα. Ὁ ὅρος γάμος υἱοθετήθηκε ἀποκλειστικὰ γιὰ νὰ χαρακτηρίζει τὴν ἕνωση τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας, ποὺ συστάθηκε μετὰ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νά ἐκπληρωθοῦν τὰ κοσμογονικὰ ὁράματά Του. Ὁ γάμος εἰσάγει τὸν ἄντρα καὶ τή γυναῖκα σὲ μιὰ νέα προοπτική, σὲ ἕνα νέο τρόπο ζωῆς καὶ ἐπιφέρει μιὰ νέα δημιουργία "ἑνὸς μόνου σώματος". Ἡ ζωτική - μυστηριακὴ πτυχὴ αὐτῆς τῆς νέας δημιουργίας δὲν περιορίζεται μόνο στὴ λειτουργικὴ ἀκολουθία, ἀλλὰ ὀφείλει νά συνεχίζει καὶ νὰ αὐξάνει καθ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τῶν ἐμπλεκομένων προσώπων.

Ἡ ἕνωση τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας ἀποτελεῖ μυστήριο, ποὺ ἀνάγεται στό Μυστήριο τῆς ἕνωσης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἕνωση δηλ. τοῦ ζευγαριοῦ εἶναι γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὅ,τι καὶ ἡ ἕνωσή της μὲ τὸν Χριστὸ καὶ ἐπειδὴ τὸ πραγματικό νόημα τοῦ συμβόλου βρίσκεται στὸ συμβολιζόμενο, γι΄ αὐτὸ καὶ τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς ἕνωσης τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας βρίσκεται στὴν ἕνωση Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή του τὸ ἀναφέρει ξεκάθαρα τονίζοντας αὐτὸ τὸ γεγονός: "*τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν*".

Ὁ γάμος, σύμφωνα μὲ τὴν πλήρη καὶ τελεία του ἔννοια εἶναι ἡ φυσικὴ καί παράλληλα ἠθικὴ σύνδεση καὶ συνάφεια τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴ γυναῖκα, ἡ σχέση ἐκείνη ποὺ ἐπισημοποιεῖται ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μὲ βασικὸ σκοπό την ἀλληλοσυμπλήρωση τῶν συνεζευγμένων καὶ τὴ συνέχιση τῆς ἀνθρώπινης γενεᾶς μέσῳ τῆς παιδοποιΐας.

β) Ἁγία Γραφή

Σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφὴ ὁ γάμος ἀποτελεῖ ὄχι τὸν προορισμό τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ ἀλλὰ τὸ πιὸ οὐσιαστικό, πάνσοφο καὶ ἀσφαλὲς μέσο γιὰ τήν πραγμάτωση τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγο δὲν εἶναι σκόπιμο νὰ γίνεται σύγκριση μεταξὺ γάμου καὶ ἀγαμίας - παρθενίας. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος θεωρεῖ ὅτι καὶ οἱ δύο τρόποι ζωῆς εἶναι πνευματικὰ χαρίσματα (Α' Κορ. 7,7, Α' Τίμ. 4,3). Ὁ γάμος ὡς μέσο ἁγιασμοῦ καὶ πνευματικῆς τελειώσεως ἐξαίρεται στήν Ἁγία Γραφὴ ὡς αἰτία καὶ παράγοντας μεγάλης χαρᾶς, ποὺ ἔχει ἀφετηρία τὸν ἴδιο τόν Χριστὸ (Ἰωάν. 3,29). Μὲ τὸν γάμο ἐξαγιάζονται οἱ σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται μέσα σὲ πνευματικὴ ἀσφάλεια, διότι ἔτσι ἐπιτυγχάνεται ὁ πνευματικός ἁγιασμὸς ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἕνωση ἄνδρα καὶ γυναίκας, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν φορεῖς τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ βιώνουν τὴν πανσοφία καὶ τὴν οὐσιαστικὴ κοινωνία τοῦ Θεοῦ.

Ἐνῷ σύμφωνα μὲ τὴ Δογματικὴ τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας γάμος εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μέσῳ τοῦ ὁποίου εὐλογεῖται καὶ ἐξαγιάζεται ἡ συζυγικὴ σχέση τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας ποὺ παρέχει τὴν χάρη ποὺ συμπληρώνει ὅλη τους τὴ ζωή. Ὡς εἰδικὸς σκοπὸς τοῦ γάμου θεωρεῖται ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη, κοινωνία, ἀλληλοβοήθεια τῶν συζύγων, ἡ χαλιναγώγηση τῶν παθῶν καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξη καὶ τελείωση τῶν συζύγων. Ὡς γενικὸς σκοπός τοῦ γάμου θεωρεῖται ἡ παιδοποιία μὲ τὴν ὁποία τὸ ζευγάρι προσφέρει νέα μέλη στήν Ἐκκλησία.

Στὴ διήγηση τοῦ κατὰ Ἰωάννη εὐαγγελίου παρατηρεῖται πὼς ἡ ἔναρξη τῶν ἀποδεικτικῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ ξεκίνησε μὲ τὴν παρουσία του στὸν γάμο της Κανᾶ καὶ τὸ θαῦμα ποὺ ἐπιτέλεσε μετατρέποντας τὸ νερὸ σὲ κρασί. Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν γάμο αὐτὸ ἔρχεται ὡς ἀποδεικτικὸ στοιχεῖο σὲ ἐκεῖνο ποὺ τονίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή του ὅτι: "*τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος*".

Τὸ μυστήριο τοῦ γάμου δὲν ἀνήκει στὰ ὑποχρεωτικὰ γιὰ τὸν κάθε χριστιανό μυστήρια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν παραμονὴ καὶ τὴν πρόοδό του μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ὅμως τὸ μυστήριο αὐτὸ συμβάλει ἀποφασιστικὰ σὲ ὅσους χριστιανοὺς ἐπιλέξουν τὴν πρόοδό τους μέσα ἀπὸ τὸν ἔγγαμο βίο. Μὲ τὸν χριστιανικό γάμο ἐπιτυγχάνεται ἡ συνεχὴς ἀλληλοβοήθεια τῶν συζύγων γιὰ τὴν ἐπίτευξή τους στὸ "*καθ΄ ὁμοίωσιν*".

Ὁ γάμος ὡς θεσμὸς φυσικοῦ δικαίου δὲν ἔχει ἰδιαίτερο χριστιανικὸ νόημα. Ἄλλωστε δὲν εἶναι καὶ ὑποχρεωτικὸς γιὰ τοὺς πιστούς. Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ τὴν ἀγαμία ὄχι μόνο ἐξίσου θεμιτὴ μὲ τὴν ἔγγαμη ζωή, ἀλλὰ καὶ ὡς προτιμότερη ἀπό αὐτήν, ἐξ αἰτίας τῶν δυνατοτήτων ποὺ προσφέρει στὸν πιστὸ γιὰ τὴν πλησιέστερη ἀφιέρωσή του στὸν Θεό. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως πλευρά, ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ τὸν γάμο καὶ τὸν συνδέει μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σχετικοποιεῖ τὸν γάμο ὡς κοινωνικὸ θεσμὸ ἢ ὡς θεσμὸ φυσικοῦ δικαίου καὶ τόν ἐντάσσει στὴ λειτουργικὴ ἀναφορὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό. Ἔτσι ὁ γάμος τοποθετεῖται πέρα ἀπὸ τὴ φυσικὴ νομοτέλεια καὶ ἀποκτᾶ ἐκκλησιολογικὸ καί ἐσχατολογικὸ νόημα.

Παρὰ τὴ σαφῆ βιβλικὴ ἀναφορά, εἶναι γνωστὸ ὅτι στὰ κείμενα τῶν συνοδικῶν καὶ πατερικῶν κανόνων ἀπουσιάζει ὁποιοσδήποτε χαρακτηρισμὸς τοῦ γάμου ὡς μυστηρίου, ἐνῷ οἱ ἀρχαῖοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἀποφεύγουν νὰ καταχωρίσουν τὸν γάμο μεταξὺ τῶν μυστηρίων. Πατέρες ὅπως ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ἀργότερα ὁ Θεόδωρος Στουδίτης ἀποσιωποῦν τὸν γάμο καὶ προκρίνουν τὴν παρθενία ἔναντι τοῦ γάμου διότι ἔτσι προάγεται ἡ ἀπαθὴς ἕνωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό. Ἀσφαλῶς στὰ κείμενα τῶν πατέρων καὶ ἐν προκειμένῳ στὰ κείμενα τῶν κανόνων ὑπάρχει σαφὴς καταδίκη τοῦ γάμου ἀπὸ πλευρᾶς τῶν ἀκραίων ἀσκητικῶν ἀντιλήψεων. Ἐνδεχομένως αὐτὴ ἡ ἀκραία ἀντίληψη νὰ ἔλαβε χώρα ἐπειδὴ μέχρι τὸ τέλος τῆς 9ης ἑκατονταετηρίδας δὲν ὁριζόταν ἀπόλυτα ἡ ἱερατικὴ εὐλογία τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἐνῷ αὐτὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πράξη καί συνήθεια προσέλαβε τὴν πλήρη νομική της σημασία καὶ σπουδαιότητα ἀργότερα καί συγκεκριμένα κατὰ τὸ ἔτος 1084 ὅταν ἐκδόθηκε ἡ νεαρὰ τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ καὶ τῆς συμπληρωματικῆς νεαρᾶς τοῦ ἴδιου αὐτοκράτορα ποὺ ἐκδόθηκε τὸ ἔτος 1092. Ἡ στάση αὐτή τοῦ αὐτοκράτορα ἀποτύπωσε οὐσιαστικὰ τὴ στάση τῆς πολιτείας ἔναντι τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξης καθιερώνοντας τὴν ἱερολογία ὡς τόν ἀποκλειστικὸ τύπο τοῦ γάμου τὸν ὁποῖο ὄφειλαν νὰ συνάπτουν οἱ χριστιανοί. Ἡ ἱερολογία ὅμως τοῦ γάμου μαρτυρεῖται πολὺ νωρίς, ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀποστολικοὺς χρόνους.

Κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὁ γάμος ἀποτελεῖ ὄχι τὸν προορισμό τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ ἀλλὰ τὸ πιὸ οὐσιαστικό, πάνσοφο καὶ ἀσφαλὲς μέσο γιὰ τήν πραγμάτωση τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγο δὲν εἶναι σκόπιμο νὰ γίνεται σύγκριση μεταξὺ γάμου καὶ ἀγαμίας - παρθενίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θεωρεῖ ὅτι καὶ οἱ δύο τρόποι ζωῆς εἶναι πνευματικὰ χαρίσματα (Α' Κορ. 7, 7, Α' Τιμ. 4,3). Ὁ γάμος ὡς μέσο ἁγιασμοῦ καὶ πνευματικῆς τελειώσεως ἐξαίρεται στήν Ἁγία Γραφή, ὡς αἰτία καὶ παράγοντας μεγάλης χαρᾶς ποὺ ἔχει ἀφετηρία τὸν ἴδιο τόν Χριστὸ (Ἰω. 3,29). Μὲ τὸν γάμο ἐξαγιάζονται οἱ σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται μέσα σὲ πνευματικὴ ἀσφάλεια, διότι ἔτσι ἐπιτυγχάνεται ὁ πνευματικός ἁγιασμὸς ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἕνωση ἄνδρα καὶ γυναίκας, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν φορεῖς τῆς

εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ βιώνουν την πανσοφία καὶ τὴν οὐσιαστικὴ κοινωνία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σύναψη τοῦ γάμου - Ἀκολουθία

Στὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμο ὁ γάμος εἶχε περιεχόμενο θρησκευτικῆς τελετῆς, ἐνῷ στὸν ἰουδαϊκὸ κόσμο ἐκεῖνος ποὺ τελοῦσε τὸν γάμο ἦταν συνήθως ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ. Κατὰ παρόμοιο τρόπο οἱ ἐξ Ἰουδαίων ἢ οἱ ἐξ ἐθνικῶν Χριστιανοὶ συνέχιζαν τὰ ἔθιμα δίδοντας σὲ αὐτὰ χριστιανικὸ περιεχόμενο. Ἔτσι λοιπὸν στὴν ἀρχαία ἐκκλησία ἡ συναίνεση τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας γινόταν ἐνώπιον κάθε ἐπισκόπου, τοῦ νέου πατέρα ποὺ εἶναι ταυτόχρονα καὶ ποδηγέτης εἰς Χριστὸν τῶν τέκνων τῆς κάθε μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἰγάντιος ὁ Θεοφόρος ἀναφέρει πὼς ἀκόμα καὶ ὁ γάμος πρέπει νὰ τελεῖται σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τοῦ ἐπισκόπου. Ἡ ἄποψη αὐτὴ δέν ἔχει τὴ νομικὴ ἔννοια, τὴν ὁποία προσέλαβε μεταγενέστερα καὶ σχετίζεται μὲ τήν καθιέρωση τῆς ἱερολογίας ὡς τοῦ ἀποκλειστικοῦ τύπου γάμου, ἀλλὰ ἔχει περισσότερο λειτουργικὸ καὶ πνευματικὸ περιεχόμενο διότι ὁ ἐπίσκοπος ὡς τύπος Χριστοῦ εἶναι ὁ νυμφαγωγός, ἐκεῖνος δηλ. ποὺ ἁρμόζει τὰ τέκνα του μεταξύ τους καί μὲ τὸν Χριστό. Ἡ δὲ ἅρμοση τῶν χειρῶν τῶν μελλονύμφων εἶναι τὸ κεντρικότερο σημεῖο τοῦ γάμου καὶ αὐτὸ κατὰ πᾶσα πιθανότητα ἐνεργοῦσε ὁ ἐπίσκοπος στήν ἀρχαία ἐκκλησία, ἀφοῦ ἐπιδοκίμαζε τὸν γάμο.

Θρησκευτικὴ τελετὴ ἀπαντᾶ καὶ στὸν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο, σὲ συνάφεια μέ γαμήλια ἔθιμα. Ὁ γάμος στὴν ἀρχαία Ρώμη ὀνομαζόταν confarreatio, ὅπου οἱ μελλόνυμφοι προσάγονταν στὸν ἱερὸ χῶρο καὶ καθαγιάζονταν μὲ θρησκευτική τελετή, ἡ ὁποία εἶχε ὁρισμένους τελετουργικοῦ τύπους. Ὁ πιὸ σημαντικός τελετουργικὸς τύπος ἦταν ἡ σύναψη τῶν χεριῶν τῶν νυμφευομένων. Ἔτσι ὁ ἑλληνορωμαϊκὸς κόσμος ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρξε ἀναμφίβολα ἡ σπονδυλικὴ στήλη τοῦ σώματος τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἀναφορικὰ μὲ τὰ θέματα τῆς τελετουργίας.

Σὲ ὅλη σχεδὸν τὴν πρώτη χριστιανικὴ χιλιετία ὁ γάμος εἶναι ἕνα γεγονός κοινωνίας ποὺ ἐπιτελεῖται ἐντὸς τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Δηλ. ὁ γάμος ἐτελεῖτο μέσα στὴ Θεία Λειτουργία. Συνέβαινε ὅμως καμιὰ φορὰ τὸ ἕνα μέλος νά εἶναι βαπτισμένο ἐνῷ τὸ ἄλλο μέλος τῶν μελλονύμφων νὰ εἶναι ἀβάπτιστο ὁπότε ἦταν ἀδύνατον νὰ τελεστεῖ ὁ γάμος μέσα στὴ θεία Λειτουργία. Γι΄ αὐτὸ τὸν λογο ἡ Ἐκκλησία καθιέρωσε νὰ τελεῖται ὁ γάμος ἐκτὸς τῆς Θείας Λειτουργίας προκειμένου νὰ ἐντάξει στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ εὐλογήσει ὄχι μόνο τὸ βαπτισμένο μέλος ἀλλὰ καί τὸ ἀβάπτιστο.

Κατὰ τὴν πρώτη χριστιανικὴ χιλιετία οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέν ἐνδιαφέρονταν ἰδιαίτερα νὰ προσδώσουν μυστηριακὸ χαρακτῆρα σὲ ὁρισμένες μόνο τελετὲς ἀποκλείοντας ἔτσι τὶς ἄλλες καὶ νὰ σχηματίσουν ἕναν κλειστὸ ἀριθμό μυστηρίων, ἀλλὰ δέχονταν πὼς κάθε ἁγιαστική πράξη τῆς Ἐκκλησίας ἔχει μυστηριακό περιεχόμενο διότι μέσῳ αὐτῆς συντελεῖται τὸ σχέδιο τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ, δηλ. ἡ παρέμβαση τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ στὸν κτιστὸ κόσμο.

Ὡς τόπος τελέσεως τοῦ γάμου ὁρίζεται ὁ ναὸς τῆς ἐνορίας τῆς νύφης, ἢ τοῦ γαμπροῦ ὅταν ἡ νύφη εἶναι ἑτερόδοξη. Παλαιότερα ὁ γάμος ἦταν συνδεδεμένος μὲ τό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Πλέον τελεῖται χωριστά. Δὲν ἐπιτρέπεται νά τελεῖται γάμος τὴ Μεγάλη Σαρακοστὴ καθὼς καὶ τὶς νηστίσιμες ἢ ἄλλες πένθιμες μέρες. Ἡ δὲ τέλεση τοῦ γάμου κατὰ τὴ Μεγάλη Σαρακοστὴ δὲν ἐπιφέρει τὴν ἀκύρωση τοῦ γάμου παρὰ μόνο τὴν ἐπιβολὴ αὐστηρῶν ποινῶν στὸν κληρικὸ πού τέλεσε τὸν γάμο. Ἡ δὲ ἱερολογία τοῦ γάμου ὀφείλει νὰ γίνεται σύμφωνα πάντα μὲ τό τυπικὸ τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι συστατικὸ στοιχεῖο τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ ἡ ἱερολογία αὐτὴ ἀφορᾶ μόνο τὸν πρῶτο γάμο ἐνῷ ὑπάρχουν εἰδικές τελετὲς γιὰ τὴ σύναψη τοῦ δευτέρου γάμου.

Βασικὸς παράγοντας ποὺ συντέλεσε στὴ διαμόρφωση τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου, ἡ ὁποία εἶναι πλούσια σὲ συμβολισμούς. εἶναι ἡ βιβλικὴ τυπολογία. Πρῶτο καὶ βασικὸ στοιχεῖο εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ - Δημιουργοῦ ὡς νυμφαγωγοῦ ὄχι μόνο τῶν πρωτοπλάστων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ κορυφώνεται στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὅπου παρουσιάζεται ὁ Χριστὸς στὸν γάμο τῆς Κανᾶ νὰ εὐλογεῖ μὲ τὴν παρουσία του τὴν ἄρτι συναφθεῖσα σχέση τοῦ ζευγαριοῦ, καθὼς καὶ μὲ τά λεγόμενα τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὸν γάμο ὡς μυστήριο μέγα, ἀντιπαραβάλλοντάς το πρὸς τὴ σχέση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ἡ προοπτική αὐτὴ ποὺ ἀτενίζει τὰ ἔσχατα βρῆκε τὴν πληρέστερη ἔκφρασή της στὴ τελετουργική σύνδεση τοῦ γάμου μὲ τὴ Θεία Εὐχαριστία, ἡ ὁποία ἦταν ἡ κυρίαρχη λειτουργική πρακτικὴ ποὺ ἅρμοζε στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωή. Ὁ γάμος ὡς πανάρχαιος βιοκοινωνικὸς θεσμὸς σχετίζεται μὲ τὸ μυστήριο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ εἶχε ἀνέκαθεν χαρακτῆρα ἱεροῦ θεσμοῦ, πρὸς προστασία τοῦ ὁποίου ἀναπτύχθηκαν ἔθιμα καὶ θεσπίστηκαν τελετουργικὲς διατάξεις.

Σήμερα λόγῳ τῆς ἐκκοσμίκευσης ἐλλοχεύει ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους κινδύνους, ποὺ ἀπειλοῦν τὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἀντιπροσωπευτικό παράδειγμα τὸ γάμο, ὅπου παρατηροῦνται τὰ περισσότερα ἔκτροπα. Ἡ ἀφετηρία αὐτῆς τῆς ἀρνητικῆς ἐξέλιξης ἔδειξε ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀποσύνδεση τοῦ γάμου ἀπὸ τὴν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας, μέσα στὴν ὁποία τελοῦνταν ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μάλιστα τὸ 894 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτορας Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός μὲ τὴν ΠΘ' Νεαρὰ του καθώρισε ὅτι κανένας γάμος δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο νόμιμος ἐάν δὲν τὸν εὐλογοῦσε ἡ Ἐκκλησία. Ἀπὸ τὴ μιὰ αὐτὸ εὐνόησε τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἀπό τὴν ἄλλη τὴν ἀνάγκασε νὰ διαμορφώσει καινούργια ἀκολουθία γιὰ τὸν γάμο, ἐφόσον αὐτὸς πλέον δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ τελεῖται πάντα μέσα στὴ Θεία Λειτουργία. Ἡ δέ ἰδιωτικοποίηση τοῦ γάμου δὲν ἐξάλειψε τὴν κοινὴ συνείδηση ὅτι ἡ γαμικὴ σύζευξη ἑνὸς ζευγαριοῦ ἀποτελεῖ κοινὴ ὑπόθεση ὁλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ὕψιστη σωτηριολογικὴ σημασία.

Τὸ μυστήριο τοῦ γάμου προσδίδει τὴ βαθύτερη πνευματικὴ διάσταση στήν ἀγαπητικὴ ἕνωση καὶ τὴν ἀμοιβαία αὐτοπροσφορὰ δύο ἀνθρώπων. Ἡ

αὐτοπροσφορά αὐτὴ ἔχει τὸν χαρακτῆρα ὄχι μόνο τῆς χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς θυσίας, ποὺ ἀποδέχεται ὁ ἄνθρωπος ἑκούσια. Γι΄ αὐτὸ ἄλλωστε στὴν ἀκολουθία τοῦ γάμου, ὅταν λέγεται τὸ τροπάριο "*Ἅγιοι Μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες...*" ὑποδηλώνεται ἡ θυσία. Ἔτσι ἀφ' ἑνὸς βραβεύεται ὁ πνευματικὸς ἀγῶνας γιὰ τὴν ἁγνότητα τῶν πιστῶν ποὺ προσέρχονται στὸ γάμο, ἀφ' ἑτέρου ἐπισημάνεται ἡ διάσταση τῆς θυσίας ποὺ ἐνυπάρχει στὸν ἔγγαμο βίο. Ἡ ἀγαπητικὴ σχέση καὶ φυσικὰ ὁ ἔρωτας δέν ἀποτελοῦν ἀρνητικὰ στοιχεῖα, ποὺ πρέπει νὰ ἐξαλειφθοῦν ὅπως θεωροῦσαν διάφορες τάσεις, ἐντελῶς ξένες πρὸς τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία καὶ ἀνθρωπολογία, ἀλλά ἀντίθετα ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία πρεσβεύει ὅτι τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα εἶναι ἡ ἑνοποιός δύναμη ποὺ συντελεῖ στὴν ἀνασύνδεση τῆς διασπασμένης ἀνθρώπινης φύσης καί στὴν ἐπαναφορὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό.

Ὁ γάμος εἶναι κοινωνία ἀγάπης καὶ εἶναι ἀληθινὸς ὅταν βιώνεται ὡς κοινωνία ἀγάπης. Χωρὶς ἀγάπη μεταβάλλεται σὲ μιὰ συμβατικὴ ἢ καὶ βασανιστικὴ συμβίωση. Φυσικὴ συνέπεια τοῦ γάμου εἶναι ἡ δημιουργία ἀπογόνων. Ἂν ὅμως ὁ γάμος ὑποταχτεῖ ἀποκλειστικὰ στὴν τεκνογονία θὰ θεωρηθεῖ ἀνυπόστατος ἐπειδὴ δὲν θά ἔχει ὡς συνέπεια τὴ γέννηση παιδιῶν σὲ περίπτωση στειρότητας τῶν συζύγων. Ἄλλωστε ἡ θεώρηση τῆς τεκνογονίας ὡς ἀποκλειστικοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου σημαίνει οὐσιαστικὰ περιορισμὸ τοῦ νοήματός του στὸ πλαίσιο τῶν σαρκικῶν σχέσεων, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν γάμο. Ἡ δέ τεκνογονία ἀποτελεῖ καρπὸ τῆς ἕνωσης τῶν συζύγων καὶ ἔκφραση τῆς μετοχῆς τους στὸ δημιουργικὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν τεκνογονία πλατύνεται τὸ ζεῦγος στό εὐρύτερο "ἐμεῖς" τῆς οἰκογένειας. Πλέον ὁ ἄνθρωπος γίνεται δωρητὴς τῆς ζωῆς, πού ὁ ἴδιος ἔχει ὡς δῶρο, ἐνῷ μὲ τὴν παρεμπόδισή της παρεμβαίνει ἀρνητικὰ στό δημιουργικὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ καὶ περιορίζεται ἐγωιστικὰ στὸν ἑαυτό του.

Τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου

α) Ἀκολουθία τοῦ Ἀρραβῶνος

Ἡ τάξη τῆς Ἐκκλησίας ὁρίζει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀρραβῶνα νὰ τελεῖται κανονικὰ στὸν Πρόναο, ἢ ἐλλείψει τούτου στὸ κάτω μέρος τοῦ Ναοῦ. Ἐπίσης σύμφωνα μὲ τὴν ὡς ἄνω τάξη ὀφείλει ὁ ἱερέας νὰ ἐρωτᾶ τοὺς μελλονύμφους ἐάν εἶναι σύμφωνοι νὰ νυμφευθοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ μόλις ὁμολογήσουν πὼς ἀποδέχονται τὴν κοινωνία τοῦ γάμου τότε νὰ ξεκινᾶ ἡ ἀκολουθία.

Σὲ πολλοὺς ναοὺς συνηθίζεται κατὰ τὴν ἔναρξη τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀρραβῶνα νὰ ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιο τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἐνῷ κατὰ τὴν ἔναρξη τῆς ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος νὰ ψάλλεται τὸ κοντάκιο τῶν Ἁγίων. Στὴ συνήθεια αὐτὴ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ἰωάννης Φουντούλης σχολιάζει πὼς τὰ τροπάρια αὐτὰ ὄχι μόνο δὲν ἔχουν θέση στὴν

ἀκολουθία, ἀλλὰ καὶ πὼς ἡ εἰσαγωγή τους τυγχάνει πολὺ μεταγενέστερη. Συνδέθηκαν δὲ μὲ τὴν ἀκολουθία γιά ἱστορικοὺς λόγους, ἐπειδὴ ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου ἔχει βασιλικὴ προέλευση καί ἐπειδὴ ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια συνέδεσε τὸν γάμο πρὸς τοὺς πρώτους θεοστέπτους χριστιανοὺς βασιλεῖς ποὺ συνεχῶς μνημονεύονται στὴν ἀκολουθία.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ γάμου εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ πλούσιες σὲ τελετουργικά στοιχεῖα μὲ συμβολικὸ χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενο. Ὁ γάμος εἶναι θεσμός πανάρχαιος καὶ γι΄ αὐτὸ τὸν λόγο πλαισιώθηκε μὲ ἐνδιαφέροντα ἔθιμα καὶ πράξεις καί ἔτσι ἔγιναν κτῆμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ συμβολισμοὶ ποὺ ἀπαντοῦν στήν Ἀκολουθία τοῦ γάμου εἶναι προσαρμοσμένοι στὴν ἀντίληψη καὶ προοπτική τοῦ μυστηρίου καὶ στὸ μυστήριο αὐτὸ ἔχουν λάβει νέό νόημα καὶ περιεχόμενο.

i. Ἐναρκτήρια ἐκφώνηση - εἰρηνικά

Ὡς ἐναρκτήρια ἐκφώνηση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀρραβῶνος εἶναι ἡ ἑξῆς:

"*Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε· νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμὴν*". Καὶ ὁ διάκονος ξεκινᾶ τὴ μεγάλη συναπτὴ ἢ ἀλλιῶς τὰ "εἰρηνικά", ἀπὸ τήν ἀρκτικὴ φράση "ἐν εἰρήνη τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν...", ἡ ὁποία λέγεται ἀπὸ τὸν διάκονο ἢ τὸν πρῶτο τῶν διακόνων. Στὰ "Εἰρηνικὰ" στὴν Ἀκολουθία του Ἀραββῶνος προστίθενται οἱ αἰτήσεις: "*Ὑπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τοῦδε), καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ (τῆσδε) τῶν νῦν μνηστευομένων ἀλλήλοις, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τέκνα εἰς διαδοχὴν γένους, καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτοῖς ἀγάπην τελείαν, εἰρηνικήν, καὶ βοήθειαν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ἀμέμπτῳ βιοτῇ καὶ πολιτείᾳ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν χαρίσηται αὐτοῖς τίμιον τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*".

Σύμφωνα μὲ τὸν Συμεών Θεσσαλονίκης τὰ "Εἰρηνικὰ" ἐκφωνοῦνται στήν Ἀκολουθία του Ἀρραβῶνοςδιότί οἱ νεόνυμφοι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ εἰρήνη, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἑνώνονται μὲ εἰρήνη γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ὁμόνοια. Στίς εὐχὲς τοῦ Ἀρραβῶνα μνημονεύονται ζευγάρια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως ὁ Ἰσαάκ καὶ ἡ Ρεβέκα, τὸ κατ' ἐξοχὴν μονογαμικὸ ζεῦγος σὲ ὁλόκληρη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

ii. Δακτύλιοι (Δακτυλίδια)

Κεντρικὸ σημεῖο τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβῶνα ἀποτελεῖ ἡ ἐπίδοση τῶν δακτυλιδίων στοὺς νυμφευομένους. Ἡ ἐπίδοση αὐτὴ προέκυψε ἀπὸ τὴ

μαρτυρούμενη γενικότερη χρήση τῶν δακτυλιδίων ὡς κόσμημα χειρὸς (Ἰουδὶθ 10,4), ὡς σύμβολο ταυτότητας (Γεν. 38,17-18), σύμβολο ἐξουσίας (Δαν. 6,18), ἢ εὔνοιας καὶ τιμῆς (Λουκ. 15,22). Τὸ δακτυλίδι τοῦ γάμου ἐπεῖχε θέση σφραγῖδας, τὴν ὁποία ὁ ἄνδρας ἐγχείριζε στὴ γυναῖκα καὶ συμβόλιζε τὴν ἐξουσία μὲ τὴν ὁποία τὴν περιέβαλλε καί τὴν καθιστοῦσε βασίλισσα καὶ οἰκονόμο τοῦ οἴκου του. Μὲ τὴν ἴδια ἔννοια βρίσκεται στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἀκολουθίας των μνήστρων ἡ ἅρμοση τῶν χειρῶν, κατά τὴν ἀνάγνωση τῆς τρίτης εὐχῆς τῆς ἀκολουθίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ την κατ΄ ἐξοχήν μυστηριακὴ στιγμὴ τοῦ καθαγιασμοῦ τῆς σχέσεως τῶν μελονύμφων.

Τὸ βαικὸ αὐτὸ στοιχεῖο τοῦ ἀρραβῶνα ἔχει τὶς ρίζες του σὲ πολὺ παλαιὰ ἔθιμα καὶ σὲ παραδόσεις τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Τὸ δακτυλίδι συναντᾶται στὴν ἀρχαιότητα κατὰ τὴ διαδικασία διαφόρων συναλλαγῶν καὶ ὡς μέσο ἐγγύησης τῆς ἐκτέλεσης τῶν συμφωνηθέντων. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ὡς μέσο ἀναγνώρισης δύο φίλων σὲ ἐνδεχόμενη συνάντησή τους, ἀκόμα καὶ στήν καθημερινότητα ὡς σφραγῖδα. Στὴν ἀρχαία Ρώμη δακτυλίδι φοροῦσαν οἱ συγκλητικοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες, ὡς σύμβολο ἐξουσίας, ἐνῷ δακτυλίδι φοροῦσαν καὶ οἱ πληβεῖοι, ἀλλὰ σιδερένιο, ὡς ἔνδειξη τῆς κατωτερότητας καὶ τῆς ὑποταγῆς τους στοὺς ἀνωτέρους, ὅπως καὶ στοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἀσίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά στὴν Καινὴ Διαθήκη τὸ δακτυλίδι ἀναφέρεται ὡς δῶρο καὶ προσφορὰ ἐξιλασμοῦ πρὸς τὸν Κύριο, ἀλλὰ καὶ ὡς σύμβολο ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ δόξας ἐφόσον μὲ δακτυλίδι δοξάστηκε ὁ Ἰωσὴφ στὴν Αἴγυπτο.

Ἡ εὐχὴ τῆς ἐπιδόσεως τῶν δακτυλιδίων εἶναι ἡ ἀκόλουθη: "*Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἐθνῶν προμνηστευσάμενος Ἐκκλησίαν παρθένον ἁγνήν, εὐλόγησον τὰ μνῆστρα ταῦτα, καὶ ἕνωσον, καὶ διαφύλαξον τοὺς δούλους σου τούτους ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ*". Ἡ γαμήλια τελετουργία τοῦ δακτυλιδιοῦ ἔχει τὶς ρίζες της στὴν πρώτη χριστιανικὴ ἐποχὴ (Τερτυλλιανὸς) καὶ φαίνεται πὼς ἀπὸ τὰ ἔθιμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου πῆρε τὴ συνήθεια αὐτὴ ὁ Ἰουδαϊσμὸς καὶ τὴν κληροδότησε στὸν χριστιανισμό. Ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἔδινε τὸ δαχτυλίδι στὴν γυναῖκα ὡς σφραγῖδα γιὰ νὰ προστατεύει τὸν οἶκο τους. Στὴν ἐκκλησία ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν δακτυλιδίων δὲν γίνεται ἀπὸ τὸν ἄνδρα πρὸς τὴ γυναῖκα καὶ τανάπαλιν, ἀλλὰ ἐπιδίδονται ἀπὸ τὸν ἴδιο τόν λειτουργό - ἱερέα. Τὰ δακτυλίδια βρίσκονται τοποθετημένα πάνω στὸ Εὐαγγέλιο καὶ δίδονται συμβολικὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τόν Χριστὸ διὰ μέσου τοῦ ἱερέως. Τὸ σύμβολο αὐτὸ θεωρεῖται "ἀρραβὼν τοῦ βαπτίσματος" ποὺ προετοιμάζει τοὺς νεόνυμφους γιὰ τὸν γάμο τῆς βασιλείας, ὅπου σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀνοίγονται οἱ θησαυροὶ τῶν οὐρανῶν. Τὰ δακτυλίδια ἐκτὸς Ἐκκλησίας συμβολίζουν ὄχι μόνο τὴν ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμά, ἐνῷ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας συμβολίζουν τὴν ἀγάπη δύο ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀγαπητικὴ σχέση ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μὲ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβῶνος ἀναγινώσκεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ παροῦσα εὐχή: "*Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ παιδὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ συμπορευθεὶς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, στελλομένῳ νυμφεύσασθαι τῷ κυρίῳ αὐτοῦ Ἰσαὰκ γυναῖκα, καὶ διὰ μεσιτείας ὑδρεύσεως ἀῤῥαβωνίσασθαι τὴν Ῥεβέκκαν*

ἀποκαλύψας· Αὐτός, εὐλόγησον τὸν ἀῤῥαβῶνα τῶν δούλων σου (τοῦδε) καὶ (τῆσδε) καὶ στήριξον τὸν παρ' αὐτοῖς λαληθέντα λόγον. Βεβαίωσον αὐτοὺς τῇ παρὰ σοῦ ἁγίᾳ ἑνότητι· σὺ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἐδημιούργησας ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς βοήθειαν καὶ διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς οὖν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξαποστείλας τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου, τοὺς πατέρας ἡμῶν, εἰς καθ' ἑκάστην γενεὰν καὶ γενεὰν τοὺς ἐκλεκτούς σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου (τόνδε), καὶ τὴν δούλην σου (τήνδε), καὶ στήριξον τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτῶν ἐν πίστει καὶ ὁμονοίᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ· σὺ γάρ, Κύριε, ὑπέδειξας δίδοσθαι τὸν ἀῤῥαβῶνα καὶ στηρίζεσθαι ἐν παντί. Διὰ δακτυλιδίου ἐδόθη ἡ ἐξουσία τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ· διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος· διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ· διὰ δακτυλιδίου ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων γέγονεν ἐπὶ τὸν ἄσωτον υἱόν· «Δότε γάρ, φησι, δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν». Αὕτη ἡ δεξιά σου, Κύριε, τὸν Μωϋσῆν ἐστρατοπέδευσεν ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ· διὰ γὰρ τοῦ λόγου σου τοῦ ἀληθινοῦ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη· καὶ ἡ δεξιὰ τῶν δούλων σου εὐλογηθήσεται τῷ λόγῳ σου τῷ κραταιῷ καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Αὐτὸς οὖν καὶ νῦν, Δέσποτα, εὐλόγησον τὸ δακτυλοθέσιον τοῦτο εὐλογίαν οὐράνιον· καὶ Ἄγγελος Κυρίου προπορευέσθω ἔμπροσθεν αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων".

iii. Λαμπάδες

Τὸ μυστήριο πλαισιώνεται ἀπὸ δύο λαμπάδες ἀναμένες ποὺ κρατοῦν στά χέρια τους οἱ παράνυμφοι, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ πρακτικὴ ἀνήκει δικαιωματικὰ στούς νεόνυμφους. Εἶναι μιὰ συνήθεια ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, ἐφόσον λαμπάδες ἔφεραν οἱ νεόνυμφοι καὶ κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴ ἐποχή, τὶς ὁποῖες ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὀνομάζει "γαμήλιες δᾶδες". Οἱ λαμπάδες αὐτὲς σχετίζονται μὲ τίς λαμπάδες τῶν φρονίμων παρθένων, ἀπὸ τὴν παραβολὴ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. 25), ἐνῷ σύμφωνα μὲ ἄλλη ἑρμηνεία οἱ λαμπάδες στὴν Ἐκκλησία συμβολίζουν τὶς φλόγες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ ἦρθαν στοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ὁ συμβολισμὸς αὐτὸς ἀναφέρεται στὸν γάμο διότι οἱ μελλόνυμφοι καλοῦνται νὰ ζήσουν τὴ δική τους Πεντηκοστή.

β) Ἀκολουθία τοῦ Στεφανώματος

i. Ἐναρκτήρια ἐκφώνηση - εἰρηνικά

Ἡ ἐναρκτήρια ἐκφώνηση τῆς ἀκολουθίας τοῦ Στεφανώματος εἶναι:

"*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*". Ἐν ὅσῳ ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου ἦταν συνδεδεμένη μὲ τὴ Θεία Λειτουργία, ἡ ἐκφώνηση "Εὐλογημένη ἡ βασιλεία..." λεγόταν πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα, ὅπου ὁ ἱερέας εἶχε στὰ χέρια του τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὰ στέφανα τῶν μελλονύμφων. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ διαμορφώθηκε ξεχωριστὴ ἀκολουθία γιὰ τὸν γάμο ἡ ἐκφώνηση αὐτὴ πρέπει νὰ λέγεται πάνω στὸ τραπέζι τοῦ γάμου ποὺ ἐν προκειμένῳ ἀποτελεῖ ὑποκατάστατο τῆς Ἁγίας Τράπεζας καὶ ὄχι πάνω στὰ κεφάλια τῶν μελλονύμφων.

Ὡς πρὸς τὴ χρήση δύο εὐαγγελίων κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἕνα δηλ. πάνω στὸ τραπέζι ποὺ τοποθετοῦνται τὰ στέφανα γιὰ νὰ ἐκφωνεῖται ἡ ἐκφώνηση "*Εὐλογημένη ἡ βασιλεία*..." καὶ ἐκεῖνο τῆς Ἁγίας Τράπεζας γιὰ νά ἀπαγγέλλεται τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα, ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ἰωάννης Φουντούλης ἐπισημάνει πὼς αὐτὸ εἶναι οὔτε ἐπαινετό, ἀλλὰ οὔτε καὶ κατακριτέο, ἀλλὰ εἶναι καλύτερα ὅταν χρησιμοποιεῖται τὸ ἴδιο εὐαγγέλιο, καθὼς καὶ νὰ μήν ἐγκαταλείπεται ἔξω στὸν σολέα μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέφει πίσω στὸ ἱερό.

Ἀκολουθοῦν τὰ Εἰρηνικά, ὅπου ἐπισυνάπτονται εἰδικὲς αἰτήσεις ὑπέρ τῶν νυμφευομένων, οἱ ὁποῖες εἶναι: "*Ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦδε) καὶ (τῆς δέ), τῶν νῦν συναπτομένων ἀλλήλοις εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην, καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν, καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγήν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*".

Οἱ εὐχὲς τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου ἐκφράζουν τὸ περιεχόμενο τῆς ἐν Χριστῷ συζηγίας, περιεχόμενο ἔντονα χριστολογικὸ καὶ ἐσχατολογικό. Ἡ εὐλογία τῆς ἐκκλησίας δὲν περιορίζεται ἁπλῶς στὴ νομιμοποίηση τῶν συζυγικῶν σεξουαλικῶν σχέσεων, ἀντίθετα διὰ τῆς ἀκολουθίας καὶ τῶν εὐχῶν τοῦ γάμου ἡ ἐκκλησία παρακαλεῖ τὸν Θεὸ νὰ ἔχουν οἱ νεόνυμφοι εἰρηνικὴ ζωή, μακροημέρευση, σωφροσύνη, ἀγάπη ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, εὐτεκνία καὶ νὰ τοὺς δοθεῖ τὸ ἀμαράντινο στεφάνι.

Στὴν πρώτη εὐχή τοῦ Στεφανώματος ὁ ἱερέας ἀναφέρεται στὴν κατ΄ εἰκόνα καὶ καθ΄ ὁμοίωσιν δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐντολὴ ποὺ ἔδωσε ὁ Θεὸς στούς Πρωτοπλάστους "*αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε*" (Γεν. 1,28) καὶ ἔτσι ἀνέδειξε τὸν ἀρχέγονο ἄνθρωπο καὶ ἀκολούθως κάνει ἀναφορὰ σὲ ὀνόματα γνωστῶν ζευγαριῶν ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπως Ἀβραὰμ καὶ Σάρρα, Ἰσαὰκ

καὶ Ρεβέκκα, Ἰακὼβ καί Ραχήλ, Ἰωσὴφ καὶ Ἀσυνέθ, Μωυσῆ καὶ Σεπφώρα, Ζαχαρία καὶ Ἐλισάβετ. Στὴ δεύτερη εὐχὴ γίνεται ἀναφορὰ στὴ δεύτερη ἀνθρωπολογικὴ διήγηση τῆς Γενέσεως, ὅπου δημιουργεῖται ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδὰμ καὶ γιὰ ἀκόμα μιὰ φορὰ ἡ εὐχή ἐπικαλεῖται ὀνομαστικὰ τὰ ἴδια ζεύγη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἀκολούθως κάνει ἀναφορὰ στὴ διαφύλαξη τοῦ Νῶε στὴν Κιβωτό, τοῦ Ἰωνᾶ στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους, τῶν Τριῶν Παίδων στὴν κάμινο τὴν φλεγομένη καὶ νὰ τοὺς χαριστεῖ ἡ χαρὰ ἐκείνη ποὺ ἔζησε ἡ Ἁγία Ἑλένη ὅταν βρῆκε τὸν Τίμιο Σταυρό.

Στὴν τρίτη εὐχὴ τοῦ Στεφανώματος συνοψίζεται ἐκ νέου ἡ θεία δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀκολούθως τὴ δημιουργία τῆς γυναίκας ἀπὸ τὴν πλευρά τοῦ ἀνδρὸς καὶ γι αὐτὸ τὸν λόγο ὁ ἱερέας ἐπικαλεῖται τὸν Θεὸ νὰ ἁρμόσει καὶ νά συζεύξει τὸ ζεῦγος. Ἡ δὲ σχετικὴ εὐχὴ εἶναι ἡ ἑξῆς: "*Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοὸς τὸν ἀνθρωπον, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καὶ συζεύξας αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, διὰ τὸ οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μὴ μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς· αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἅρμοσον τὸν δοῦλόν σου (τόν δε) καὶ τὴν δούλην σου (τήν δε), ὅτι παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνή. Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ· στεφάνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν· χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*".

ii. Ἅρμοση τῶν χειρῶν

Μὲ τὴν ἀνάγνωση τῆς τρίτης εὐχῆς γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ ἅρμοση τῶν χειρῶν τῶν νυμφευομένων. Ἡ πράξη αὐτή, δηλαδή τῆς ἅρμοσης τῶν χειρῶν ἀπαντᾶ στὴν ἀρχαιότητα, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Τωβ. 7,13) καὶ στὴν Ἐκκλησιαστική Γραμματεία. Ἡ πράξη αὐτὴ κατὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς τρίτης εὐχῆς ἀποτελεῖ συνήθεια ποὺ σημαίνει τὴν ἀδιάσπαστη καὶ διηνεκῆ ἕνωση τῶν νυμφευομένων. Σημαίνει ὅτι αὐτὴ ἡ ἕνωση εἶναι θέλημα Θεοῦ καὶ φανερώνει πόση ἐμπιστοσύνη καὶ τιμὴ δείχνει ὁ Θεὸς στὸ νέο ζευγάρι. Ὁ Θεὸς εἶναι τελικὰ ποὺ προσφέρει τὸν ἄνδρα στὴ γυναῖκα, δηλαδὴ τὸν ἕνα σύζυγο στὸν ἄλλο. Ἔτσι μὲ αὐτὴν τὴν πράξη ὁ πρῶτος νυμφαγωγός ποὺ ἕνωσε τοὺς Πρωτοπλάστους ἑνώνει τώρα δύο νέους ἀνθρώπους ἐκπληρώνοντας τὴ βουλή Του νὰ ἔλθουν "εἰς γάμου κοινωνίαν".

iii. Στέφανοι (Στέφανα)

Τὰ δὲ στέφανα τοῦ γάμου ἀποτελοῦν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ βασικὰ καὶ ἐκφραστικά σύμβολα τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου. Ἡ στεφανηφορία ἔχε τὶς ρίζες της στόν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο, τὴν ὁποία μετὰ τὴν ἔκλειψη τῆς εἰδωλολατρίας υἱοθέτησε ἡ Ἐκκλησία καὶ θέσπισε τὴ γαμήλια χρήση της δίδοντάς της νέο πνευματικό περιεχόμενο, δηλ. τὸ πνευματικὸ ἔπαθλο ποὺ λαμβάνουν οἱ

νεόνυφμοι.Ο Συμεών Θεσσαλονίκης σχολιάζει πὼς τὰ στέφανα τοποθετοῦνται στὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι ἑνώνονται παρθένοι, καθαροὶ καὶ ἄσπιλοι καὶ πὼς φύλαξαν τὴν παρθενία τους καὶ τὸ γεγονὸς τῆς διαφύλαξης τῆς παρθενίας μαρτυρεῖ ὅτι οἱ νεόνυμφοι ἀποζητοῦσαν τὴν ἁγνότητα ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ νυμφίος νὰ εἶναι σύζυγος τῆς νύφης καὶ ἡ νύφη σύζυγος τοῦ νυμφίου.

Ἡ ἀρχικὴ χρήση τῶν στεφάνων εἶχε καθαρὰ θρησκευτικὸ χαρακτῆρα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔβαζαν στεφάνια καὶ ἔφεραν κλαδιὰ στὰ χέρια τους γιά λατρευτικοὺς λόγους, ὡς ἕνα εἶδος δέησης προκειμένου νὰ ἔρθει ἡ ἄνοιξη. Ἔτσι σήμερα,κατά μιὰ ἄποψη, οἱ νεόνυμφοι στεφανηφοροῦν προκειμένου νὰ γίνει ὁ γάμος ἀπαρχὴ καὶ ἀφετηρία τῆς νέας ζωῆς. Ἐπίσης οἱ Ρωμαῖοι στὶς γιορτὲς τῆς γονιμότητας παρουσιάζονταν δημόσια ὡς στεφανηφόροι. Στεφάνια ἐπίσης φοροῦσαν καὶ αὐτοί ποὺ θυσίαζαν στοὺς ναούς. Τὰ στεφάνια αὐτά πλέκονταν μὲ φυτὰ ἢ ἄνθη πού σχετίζονταν μὲ τὴ λατρευόμενη θεότητα καὶ δήλωναν τὴν καθιέρωση αὐτῶν ποὺ τά φοροῦσαν ἢ τὴν κοινωνία τους μὲ τὴν ἀντίστοιχη θεότητα. Στοὺς γάμους δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων στεφάνια ἔφεραν ὄχι μόνο οἱ νυμφίοι, ἀλλὰ καὶ συνήθως ὅλοι οἱ συνεορτάζοντες, ἐπιβεβαιώνοντας ἔτσι τὴ γαμήλια χαρά.

Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ συμβολισμὸς τῶν στεφάνων στὴ βιβλική καὶ στὴ χριστιανικὴ ἐποχή. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη περιγράφονται ὡς σύμβολα χαρᾶς, νίκης, θριάμβου καὶ ὑποδοχῆς καὶ μάλιστα συνδέονται ἄμεσα μὲ τὸν γάμο (Ἰουδ. 3,7). Στὴν Καινὴ Διαθήκη γίνεται λόγος γιὰ στεφάνι δόξας ποὺ προσφέρεται σὲ θυσίες, στεφάνι νίκης, στεφάνι καύχησης, δικαιοσύνης, ζωῆς καιστεφάνι χρυσὸ γιὰ τούς ντυμένους μὲ λευκὰ ροῦχα πρεσβυτέρους. Ἡ ἁγιογραφικὴ αὐτὴ νικητήρια καί χαρμόσυνη σημασία τῶν στεφάνων ἐπηρέασε καὶ τὴ μετέπειτα χριστιανική παράδοση, παρὰ τὶς πρῶτες ἀντιρρήσεις ὁρισμένων Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

Ἡ ἐκκλησία ὅμως ἀγκάλιασε αὐτὸ τὸ ἔθιμο τῶν στεφάνων καὶ ἔδωσε συμβολικὸ νόημα ὥστε νὰ ταιριάζει θεολογικά, χριστολογικὰ καὶ ἐσχατολογικά. Τά στέφανα ἔγιναν σύμβολα τῆς πνευματικῆς νίκης καὶ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ γιὰ τήν ἀνθρώπινη σωτηρία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς πιστοὺς ποὺ ἀγωνίζονταν σὲ αὐτὴ τὴ ζωή κατὰ τῶν παθῶν. Ἡ σύνδεση τῶν στεφανιῶν μὲ τὸ μαρτυρικὸ καὶ νικηφόρο φρόνημα τῶν ἁγίων ἐπηρέασε καὶ τὸν γάμο, ἔτσι τὸ στεφάνι ἀπαντᾶ σὲ κατακόμβες ὅπου ἀπεικονίζονται μορφὲς ζευγαριῶν, ὅπου παρουσιάζεται οἰκογένεια νὰ στέφεται μὲ τὸ ἐπινίκιο στεφάνι. Μὲ τὸ στεφάνι ὡς νικητήριο ἔμβλημα ἐπισφραγίζεται ὁ ἔνδοξος καὶ ἔντιμος ἔγγαμος βίος καὶ συνάμα προμηνύεται καὶ ἡ ἐσχατολογικὴ πραγματοποίηση τῆς προσωπικῆς νίκης τους.

Σύμφωνα μὲ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο τὰ στέφανα εἶναι τὰ σύμβολα τῆς νίκης τῶν νυμφευομένων κατὰ τῶν παθῶν τῆς σαρκός. Ἔτσι ἡ θέση αὐτή τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐπηρρέασε ἀργότερα τὴ σύνταξη τῶν

εὐχῶν τοῦ Ἁγίου Στεφανώματος. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς στέψεως πρῶτα στέφεται ὁ νυμφίος μὲ τὰ λόγια:

"*Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα), τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (τὴν δε), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν*" καὶ ἀκολούθως ἡ νύμφη μὲ τά λόγια: "*Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα), τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τόν δε), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν*".

Οὐσιαστικὰ τὰ στέφανα ταυτίστηκαν μὲ τὸ γάμο καὶ ἔδωσαν τὴν ὀνομασία τους στὴν Ἀκολουθία ("Ἀκολουθία τοῦ Στεφανώματος") καθιερώνοντας μὲ αὐτόν τὸν ὅρο τὴν Ἀκολουθία. Τὰ στέφανα ἐπίσης δείχνουν καὶ τὸν ἐξουσιαστικὸ καὶ ἡγεμονικό ρόλο ποὺ ἀναλαμβάνουν οἱ νεόνυμφοι. Μάλιστα στὴ σημερινὴ πρακτικὴ ἡ κατασκευὴ καὶ χρήση τῶν στεφάνων ἀπὸ πολύτιμα μέταλα μαρτυρεῖ τὴ βασιλική προέλευση τοῦ γάμου καὶ μάλιστα οἱ νεόνυμφοι ἀναπαρίστανται ὡς ἄλλοι βασιλεῖς κατὰ τὴν ὥρα τῆς στέψης τους.

iv. Ἀναγνώσματα

Μετὰ τὴ στέψη τῶν νυμφευομένων ψάλλεται τρεῖς φορὲς ὁ στίχος "*Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δὸξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτοὺς*" καὶ ἀκολουθοῦν τὰ Ἀναγνώσματα. Ὡς ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα παρατίθεται μέρος ἀπό τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ὡς εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα ἡ περικοπὴ ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸν ἐν Κανᾷ γάμο.

v. Κοινὸ Ποτήριο

Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου ἀκολουθεῖ ἡ Ἐκτενής μὲ τὴ σχετική Εὐχή, τὰ Πληρωτικά καὶ ἡ Κυριακὴ Προσευχή ("*Πάτερ ἡμῶν...*"). Ἀκολούθως ἀναγινώσκεται ἡ εὐχὴ τοῦ Ποτηρίου: "Ὁ Θεός, ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου, καὶ στερεώσας τὴν οἰκουμένην, καὶ κοσμήσας τὸν στέφανον πάντων τῶν πεποιημένων ὑπὸ σοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τὸ κοὶνὸν τοῦτο παρεχόμενος τοῖς συναφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν, εὐλόγησον εὐλογὶᾳ πνευματικῇ" καὶ δίδεται τὸ Ποτήριο στοὺς νεόνυμφους πρὸς μετάληψη, ἐνῷ ψάλλεται ὁ στίχος "*Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι*".

Τὸ κοινὸ ποτήριο συνηθίζεται νὰ δίδεται καὶ στὸν παράνυμφο, χωρὶς αὐτὸ νά ἀποτελεῖ νεωτερισμὸ οὔτε καὶ γίνεται χωρὶς λόγο. Πρόκειται γιὰ ἄγραφη ἀλλά εὐρέως διαδεδομένη παράδοση. Ὁ παράνυμφος, ὅπως καὶ ὁ ἀνάδοχος, ἀποτελοῦν σημαίνοντα πρόσωπα γιὰ τὸ μυστήριο, τὸ ὁποῖο μνημονεύεται διαρκῶς κατὰ τή διάρκεια τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου. Ἡ μετάληψη εἶναι δεῖγμα χαρᾶς καὶ συμμετοχῆς στὴν πνευματικὴ εὐλογία χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἄσχετη καὶ ἀπόβλητη πρὸς τὸν κύκλο τῆς τιμῆς καὶ τῶν προνομίων τοῦ

παρανύμφου. Πιθανὸν νὰ εἶναι ὑπόλειμα παλαιᾶς τάξης, ὅπου ὅλοι οἱ μετέχοντες στὸ μυστήριο τοῦ γάμου κοινωνοῦσαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ἡ εὐλογία αὐτὴ καὶ ἡ προσφορὰ ἕπεται τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, ὅπως καί στὴ Θεία Λειτουργία, τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὸς ὁ εὐχαριστιακὸς χαρακτῆρας καί ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ προφανεῖς ἐνδείξεις τῆς ἄμεσης σχέσης πρὸς τό εὐχαριστιακὸ ποτήριο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κοινωνοῦσαν οἱ νυμφευόμενοι κατὰ τὴν ἐποχή ποὺ ὁ γάμος ἐτελεῖτο ἐντὸς τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ἡ παράδοση αὐτὴ εἶναι ἀρχαία καὶ ἔχει πλούσιο συμβολισμὸ καὶ ἰδιαίτερο λειτουργικὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ λειτουργικὴ αὐτὴ πράξη ἔχει τὶς ρίζες της στόν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο, ὅπου παρετίθετο ἄρτος, οἶνος καὶ γλυκίσματα στὸ τραπέζι τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ στὰ ἰουδαϊκὰ ἔθιμα καὶ συνήθειες ἀναφορικὰ μὲ τὸ γάμο. Στό τελετουργικὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ γάμου ὑπῆρχαν δύο ποτήρια, ἕνα γιὰ τὸν ἀρραβῶνα καί ἕνα γιὰ τὸν γάμο. Δὲν ἀποκλείεται οἱ ρίζες τοῦ κοινοῦ ποτηρίου νὰ βρίσκονται στήν ἑβραϊκὴ συνήθεια καὶ πράξη.

Στοὺς γάμους τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ στὸν ἱερὸ γάμο τῶν Ρωμαίων ἀπαντοῦσε τὸ κοινὸ ἔδεσμα καθὼς καὶ στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες. Ἡ πράξη αὐτὴ ὑποδήλωνε τὴν ἕνωση τῶν νυμφίων μὲ τὴν κοινὴ βρώση καὶ πόση ὑλικῶν στοιχείων καὶ διαδόθηκε μὲ διάφορες παραλλαγὲς σὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς λαούς. Μαρτυρίες γιὰ τὴν προέλευση τοῦ κοινοῦ ποτηρίου ἔχουμε καὶ στὴν Ἁγία Γραφὴ (Ἆσμ. Ἀσμ. 5,1). Στὴν Καινή Διαθήκη περιγράφεται τὸ θαῦμα στὸν γάμο τῆς Κανᾶ, ὅπου ὁ Χριστὸς μετέβαλε τὸ ὕδωρ σὲ οἶνο καὶ ἔτσι συμβολίστηκε ἡ Θεία Εὐχαριστία. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ συνετέλεσε στὴ μεταγενέστερη διαμόρφωση τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου ἐντὸς τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἐνῷ κατὰ μιὰ ἄποψη τὸ κοινὸ ποτήριο εἶναι ὁ οἶνος τοῦ θαύματος τῆς Κανᾶ.

Τὸ ἐν λόγῳ θαῦμα ἐπέχει θέση εἰσαγωγῆς γιὰ τὴν εὐχαριστιακὴ θεολογία τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου. Τὸ γαμήλιο τραπέζι στὴν Κανᾶ συνδέεται μὲ τὴν εὐχαριστιακὴ τράπεζα καὶ τὸ θαῦμα ποὺ ἐπιτέλεσε ὁ Ἰησοῦς ἀποτελεῖ προτύπωση τῆς Θείας Εὐχαριστίας διότι ὁ οἶνος ποὺ παρατίθεται σὲ μιὰ τέτοια γαμήλια τράπεζα συσχετίζεται μὲ τὸν εὐχαριστιακὸ οἶνο ὡς ζωοπάροχο δωρεὰ τοῦ Κυρίου στούς πιστούς.

vi. Ἱερὸς Χορός

Μὲ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς μετάληψης ἀπὸ τὸ κοινὸ ποτήριο λαμβάνει ὁ ἱερέας τοὺς νυμφευομένους καὶ περιστρέφονται τρεῖς φορὲς πέριξ τῆς τραπέζης ὅπου βρίσκεται τὸ εὐαγγέλιο καὶ ψάλλονται τὰ ἑξῆς τροπάρια: α) "*Ἡσαΐα χόρευε· ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρί, καὶ ἔτεκεν Υἱὸν τὸν Ἐμμανουήλ, Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον· Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ· ὃν μεγαλύνοντες, τὴν Παρθένον μακαρίζομεν*", β) "*Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες, πρεσβεύσατε πρὸς Κύριον, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν*" καὶ γ) "*Δόξα σοὶ Χριστὲ*

ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὧν τὸ κήρυγμα. Τριὰς ἡ ὁμοούσιος".

Ἡ περικύλιση τοῦ τραπεζιοῦ ἀπὸ τοὺς συμμετέχοντες στὸ γάμο, δηλαδὴ στούς ἱερεῖς, τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς παρανύμφους σὲ σχῆμα χοροῦ συμβολίζει τὴ νοσταλγία τοῦ παραδείσου καὶ τὴν ἀναζήτηση τῆς αἰωνιότητας. Ἐκφράζει τὴ φυσική χαρά, τὴν πνευματικὴ ἀνανέωση καὶ τὸ πανηγυρικὸ αἴσθημα ποὺ περιβάλλει καί συνοδεύει τὸ γάμο, αἰσθήματα τὰ ὁποῖα πάντοτε ἐκφράστηκαν μὲ χοροὺς καί τραγούδια. Ἡ τελετὴ τοῦ χοροῦ εἶναι κατάλοιπο τελετουργικοῦ (θρησκευτικοῦ) χοροῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ἑβραϊκῆς λατρείας. Σχετιζόταν μὲ τήν ἀρχαία παράδοση τῆς "περιαγωγῆς" τῆς νύφης γύρω ἀπὸ τὴν ἑστία γιὰ τήν καθιέρωσή της κατὰ τὴν πρώτη εἴσοδό της στὸ σπίτι τοῦ συζύγου της.

Τὰ τροπάρια ποὺ ψάλλονται κατὰ τὴν τριπλῆ εἰσόδευση καὶ περιφορά τῶν νεονύμφων ἐκφράζουν τὴν ἐν Χριστῷ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη τῶν συζύγων. Δεδομένου ὅτι ὁ γάμος πραγματοποιεῖται μὲ φόβο Θεοῦ καὶ τὴν προοπτικὴ τῆς γέννησης τέκνων, ἡ Ἐκκλησία στρέφει τὴν προοπτική της καὶ τὴ σκέψη της στὴ θαυμαστὴ γέννηση τοῦ θείου βρέφους ἀπὸ τὴν Ἁγία Παρθένο, γέννηση τὴν ὁποία προφήτευσε ὁ προφήτης Ἠσαΐας καὶ γι αὐτὸ ψάλλεται τὸ τροπάριο "*Ἠσαΐα χόρευε· ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρί, καὶ ἔτεκεν Υἱὸν τὸν Ἐμμανουήλ...*" γιὰ νὰ τονιστεῖ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου μέ τὸ μυστήριο τῆς σαρκώσεως καὶ ὁ ρόλος ποὺ διαδραμάτισε σὲ αὐτὸ τὸ Μυστήριο ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἐνῷ τὰ ἕτερα δύο τροπάρια μαρτυροῦν ὅτι οἱ νεόνυμφοι πρέπει νά γίνουν κοινωνοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἁγίων Του, ἕτοιμοι ἀκόμα νὰ φτάσουν καὶ στό μαρτύριο διότι ἡ πορεία πρὸς τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἕνας συνεχὴς ἀγῶνας γιά τὴν κατάκτηση τῆς ἁγιότητας.

vii. Ἔπαρση στεφάνων - Λύση στεφάνων κατὰ τὴν ὀγδόη ἡμέρα

Ἀκολουθεῖ ἡ "Ἔπαρση τῶν Στεφάνων" ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων καὶ ὁ ἱερέας λέει τὰ ἑξῆς πρὸς τὸν νυμφίο "*Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραὰμ, καὶ εὐλογήθητι ὡς ὁ Ἰσαάκ, καὶ πληθύνθητι ὡς ὁ Ἰάκώβ, πορευόμενος ἐν εἰρὴνῃ καὶ ἐργαζόμενος ἐν δικαιοσὺνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ*" καὶ πρὸς τὴ νύμφη "*Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα, καὶ εὐφράνθητι ὡς ἡ Ῥέβέκκα, καὶ πληθύνθητι ὡς ἡ Ῥαχὴλ, εὐφραινομένη τῷ ἰδὶῳ ἀνδρί, φυλάττουσα τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, ὅτι οὕτως ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς*" καὶ ἐπισυνάπτει τὴν εὐχή: "*Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τοὺς τῇ σῇ προνοὶᾳ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναφθέντας. Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους· πλήθυνον ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν· ἀνάλαβε (ἐνταῦθα ὁ Ἱερεὺς αἴρει τοὺς στεφάνους ἀπὸ τῶν κεφαλῶν τῶν Νυμφίων, καὶ τίθησιν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης) τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ Βασιλεῖᾳ σου, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*".

Ἡ ἔπαρση ἢ ἄρση ἢ ἀνάληψη τῶν στεφάνων ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων γίνεται ὅταν λέγεται ἡ φράση "*ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου...*" κατὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς ὡς ἄνω εὐχῆς. Παλαιότερα γινόταν πάλι κατὰ τὴν εὐχὴ αὐτή, ἀλλὰ στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας μετὰ τὴν ἀπόλυση ἢ στὸ σπίτι μετὰ τὴ μετάβαση τῶν νεονύμφων ἐκεῖ. Ἡ θέση της δηλαδὴ ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ διδόταν ὁ ἀσπασμὸς γι΄ αὐτὸ καὶ ἡ εὐχὴ ἐπιγραφόταν ὡς "εὐχή τοῦ ἀποστεφανώματος" ἢ "εὐχή ἐπιθαλάμιος ἐν τῷ αἴρειν τοὺς στεφάνους". Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς εὐχῆς παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον διότι τονίζεται ὁ ἐσχατολογικὸς προορισμός τοῦ γάμου. Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀγάπης, τὸ τέρμα της καὶ ἡ πληρότητά της εἶναι μονάχα ὁ Θεός. Προοπτικὴ τοῦ γάμου κατὰ τὴν εὐχὴ εἶναι ἡ κατάκτηση τῆς ἁγνότητας καὶ τό τέρμα της τὰ ἄφθαρτα στεφάνια τῆς βασιλείας.

viii. Ἀπόλυση - λύση χεριῶν

Ἡ ἀπόλυση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Στεφανώματος ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸ "*Ὁ διὰ τῆς ἐν Κἀνᾷ ἐπιδημίας τίμιον ἀναδείξας τὸν γάμον, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν*" καὶ γίνεται ἀναφορὰ στὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Προκοπίου, ὅπως καὶ στήν τελευταία εὐχὴ γίνεται λόγος γιὰ "προκοπὴ βίου". Ἡ ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἁγίου Προκοπίου ἀπαντᾶ σὲ Εὐχολόγια τοῦ 13ου αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ σὲ μεμονωμένα χειρόγραφα. Ἡ ἔνταξη τοῦ Ἁγίου Προκοπίου στὴν ἀπόλυση τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου ἔγινε ἀπὸ ἐπίδραση τῆς λαϊκῆς εὐσέβειας καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ ὄνομά του παρουσιάζεται, κατὰ κάποιο τρόπο, ὡς ἐνσάρκωση τῆς προκοπῆς καὶ εὐχὴ γιά προκοπή.

Περὶ τῆς λύσεως τῶν χεριῶν μὲ τὸ Εὐαγγέλιο παρατηρεῖ πὼς αὐτὴ ἡ λειτουργικὴ συνήθεια ἔχει συμβολικὸ χαρακτῆρα, δηλ. πὼς ὁ Χριστὸς ἕνωσε τὰ χέρια τῶν νεονύμφων μέσῳ τοῦ ἱερέως, Ἐκεῖνος τώρα εἶναι ποὺ τὰ χωρίζει συνδέοντάς τα παράλληλα σὲ ἱερὸ καὶ ἀδιάσπαστο δεσμό.

Ἡ εὐχὴ τῆς λύσεως τῶν στεφάνων κατὰ τὴν ὀγδόη ἡμέρα εἶναι ἡ ἑξῆς: "*Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν στέφανον εὐλογήσας, καὶ τοὺς παρόντας στεφάνους ἐπιτίθεσθαι παραδοὺς τοῖς νόμῳ γάμου συναπτομένοις ἀλλήλοις, καὶ μισθὸν ὥσπερ ἀπονέμων αὐτοῖς τὸν τῆς σωφροσύνης, ὅτι ἁγνοὶ πρὸς τὸν ὑπὸ σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν· Αὐτός, καὶ ἐν τῇ λύσει τῶν παρόντων στεφάνων, τοὺς συναφθέντας ἀλλήλοις εὐλόγησον καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν ἀδιάσπαστον διατήρησον· ἵνα εὐχαριστῶσι διὰ παντὸς τῷ παναγίῳ ὀνόματί σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*".

Ἐπίλογος

Ὅπως ἔγινε ἀντιληπτὸ γάμος εἶναι ἡ συνένωση τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας σέ ἕναν κοινὸ βίο μέσα ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ πνευματική ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου καθιερώνεται

ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ παρατηροῦμε πὼς μέσα ἀπὸ τὸν θεσμὸ αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ξεκίνησε τὴ δημόσια δράση του, ὅπως συνέβη στὸν γάμο τῆς Κανᾶ. Ὁ γάμος εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἱερολογεῖται μέσα σὲ αὐτήν ἀρχικὰ ὡς ἐνταγμένος στὴ Θεία Λειτουργία, ἐνῷ στὴ συνέχεια ὡς ξεχωριστή ἀκολουθία.

Ὁ γάμος ὡς θεσμὸς καὶ κοινωνικὴ σχέση μεταξὺ προσώπων θεσμοθετήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ μέσα στὸν παράδεισο καὶ μάλιστα προτοῦ ἐπισυμβεῖ ἡ πτώση τῶν Πρωτοπλάστων. Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἔδωσε στὸν Ἀδὰμ ὡς βοηθό του καὶ συμπαραστάτη του προκειμένου νὰ εἶναι σὲ θέση ὁ Πρωτόπλαστος νά ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν ὅμοιό του. Μετὰ τὴν πτώση τῶν Πρωτοπλάστων ὁ γάμος ἀποτελεῖ τὸ μέσο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ὄχι μόνο ἀφορᾶ στὴν ἐπικοινωνία καὶ στὴ σχέση τῶν δύο συζύγων, ἀλλὰ καὶ στὸν τρόπο ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ὁ γάμος σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφὴ ἐντάσσεται στὶς ἀνθρωπολογικὲς διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἱ ὁποῖες μὲ τὴ σειρά τους ἐντάσσονται στὸ ὅλο σχέδιο τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου ὁ τελευταῖος δημιουργήθηκε γιὰ νά τοποθετηθεῖ ὡς κορωνίδα τῆς ὅλης δημιουργίας.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ παραθέτει ἀναρίθμητα παραδείγματα ποὺ σχετίζονται μὲ τόν γάμο καὶ ἔχει ὡς ἀποκορύφωμα τὸν γάμο στὴν Κανᾶ ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀποκάλυψε τὴ θαυματουργικὴ καὶ μεσσιανική του ἰδιότητα. Τὸν γάμο ὅπως τόν παρουσιάζει ἡ Ἁγία Γραφὴ τὸν ἑρμήνευσε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μὲ τὰ πιό γλαφυρὰ καὶ παραστατικὰ λόγια προκειμένου νὰ ἀποδώσει τὸ μεγαλεῖο καὶ τή σημασία αὐτοῦ τοῦ μεγάλου μυστηρίου, ποὺ ἀποτελεῖ σύμβολο τῆς ἕνωσης τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία.

Φυσικὰ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου δὲν θὰ μποροῦσε νὰ μὴν συμπεριληφθεῖ στήν τελετουργία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία γι΄ αὐτὸ τὸν σκοπὸ συνέταξε εἰδικὴ Ἀκολουθία ἀφ' ὅτου τὸ μυστήριο ἀποκόπηκε ἀπὸ τὴ Θεία Λειτουργία, ποὺ ἦταν συνδεδεμένο ὅπως καὶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα Μυστήρια. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ γάμου ἀποτελεῖται ἀπό διάφορα ἐπὶ μέρους στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἰδιαίτερο συμβολισμό. Τὰ στοιχεῖα αὐτά ἂν καὶ παραλείφθηκαν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμο, ὅπως καὶ ἀπὸ τὸν ἰουδαϊκό, ἐν τούτοις ἡ ἐκκλησία προσέδωσε σὲ αὐτὰ νέο νόημα, περιεχόμενο καὶ συμβολισμό.

Πολλὲς φορὲς ὑπάρχουν ἐμπόδια τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπουν σὲ ἕναν ἄντρα καί μιὰ γυναῖκα νὰ τελέσουν γάμο. Ἐμπόδια, ὅπως συγγένεια, πνευματικὴ συγγένεια, ἱερωσύνη, ὅρκοι παρθενίας - μοναχισμός, τὰ ὁποῖα θέτουν ἀποκλειστικοὺς φραγμούς στοὺς ἀνθρώπους μὴ ἐπιτρέποντάς τους νὰ συνάψουν γάμο ὅταν συντρέχουν οἱ λόγοι αὐτοί. Φυσικὰ αὐτὸ δὲν γίνεται γιὰ νὰ βασανίζονται οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ γιὰ λόγους παιδαγωγικοὺς ποὺ ἀποσκοποῦν στὴν πνευματικὴ ὁλοκλήρωση καὶ τὴ διαφύλαξη τῆς πνευματικῆς ὑπόστασης τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἔχει ἀντίκτυπο στὴν ἀκεραιότητα ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσης οἱ Κανόνες ἀπαγορεύουν τὴ σύναψη γάμου ὁρισμένες

"πένθιμες" ἡμέρες τοῦ χρόνου, ὅπως ἐκεῖνες τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς καί αὐτὸ γιατί ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες δίνεται προσοχὴ στὸν πένθιμο χαρακτῆρα τῶν ἡμερῶν ἐνῷ ἀντίθετα ὁ χαρακτῆρας τοῦ γάμου εἶναι καθαρὰ χαρμόσυνος.

Οἱ Κανόνες αὐτοὶ ποὺ ἀπαγορεύουν τὴ σύναψη τοῦ γάμου ἀπαγορεύουν ἀκόμα καὶ τὴ διάλυση τοῦ γάμου ἐκτὸς καὶ ἂν ὑπάρχει μοιχεία - πορνεία μέσα σέ αὐτόν. Ὁ γάμος θεωρεῖται μυστήριο ποὺ καθιερώθηκε καὶ τελεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ γι΄ αὐτὸ τὸν λόγο ὁποιαδήποτε αἰτία λύσης τοῦ γάμου πλὴν τῆς μοιχείας θεωρεῖται ἀπαράδεκτη.